

One Who Makes the Wrong *Beracha* on *Tefillin Shel Yad*

Q I accidentally made the *beracha* of "... *al mitzvat tefillin*" when putting on my *tefillin shel yad*. Was that valid, and what should I have said for the subsequent *beracha* on the *shel rosh*?

4. ט"ו אורח חיים ס" כה ס"ק ו (תשובה מאחי הטי"ו)
והטעם לזה שאמרו שראוי לברך על כל אחד מהם שתי ברכות, נראה לי שהוא מפני שיש בכל אחד מהן שני ענינים. אחד הוא הגוף המצוה שהוא לזכרון להאמין מציאות השם יתברך ויחודו, ויציאת מצרים, ושכר ועונש; ואף אם היה אוחז בידו, היה אפשר לקיים מצוה זו ועל זה נתקנה ברכות "על מצות תפילין" והשני הוא הנחת וקשירת תפילין במקומה המיוחד לה, כדכתיב "וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך", ועל זה נתקנה ברכה "להניח תפילין" ולכן ציוו לתוכפם כדי שתעלה כל ברכה על שתיהן, והשתא אתי שפיר מה שכתוב שמברכין שתיים על של ראש כשהפסיק ביניהם, ואין כאן חבילות חבילות

5. שערי תשובה ס" כה ס"ק ה
שני ברכות – עיין באר היטב. וכתב במחזיק ברכה: מי שטעה ובירך על תפילין של יד "על מצות תפילין" יצא, ואם הוא מבני אשכנז, אם נזכר קודם ההידוק מברך "להניח" קודם ההידוק גם כן, ועל של ראש מברך "על מצות". כך כתב מהר"ש ווינטורה. ובמכתם לדוד חלק עליו וכתב שבבני אשכנז, אם נזכר קודם ההידוק, יברך להניח ובשל ראש לא יברך כלל; ואם לא נזכר, יברך כשמונה של ראש "להניח" לבד – עיין שם.

1. שולחן ערוך אורח חיים ס" כה סעי' ה
... ויניח של יד תחלה, ויברך "להניח תפילין", ואחר כך יניח של ראש, ולא יברך כי אם ברכה אחת לשניהם. הנה: ויש אומרים לברך על של ראש "על מצות תפילין", אפילו לא הפסיק ביניהם (הרא"ש הלכות תפילין) (וכן פשט המנהג בבני אשכנז שמברכין שתי ברכות ...)

2. גמרא, מנחות דף לו ע"א
אמר רב חסדא: סח בין תפילה לתפילה – חוזר ומברך. סח אין, לא סח לא, והא שלח רב חייא בריה דרב הונא משמיה דר' יוחנן: על תפילה של יד, אומר: "ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין", על תפילין של ראש, אומר: "ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין!" אביי ורבא דאמרי תרוייהו: לא סח – מברך אחת, סח – מברך שתיים.

תוספות שם ד"ה "לא סח"
לא סח מברך אחת, סח מברך שתיים – פירש בקונטרס: לא סח, מברך אחת – בין של יד בין של ראש; סח מברך שתיים – "להניח תפילין" בשל יד ו"על מצות תפילין" בשל ראש. ורבינו תם פירש: לא סח, מברך אחת – לשל ראש מברך "על מצות תפילין", שזו היא ברכתו. סח, מברך שתיים לשל ראש – "להניח" ו"על מצות"

3. רא"ש, פסחים פרק א ס" י
ומה שמברכין בתפילין של יד "להניח" ועל של ראש "על מצות", משום דלא רצו חכמים לתקן שתי ברכות זו אחר זו במצוה אחת שוות, ותקנו בשל ראש "על מצות", שהיא גמר המצוה.